

ЗАХОДИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Капустін Андрій Михайлович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
Науковий керівник:*

Лапішко Зоряна Ярославівна

*кандидат економічних наук, доцент
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що війна суттєво впливає на економічний розвиток країни та її підприємств. Наслідки військових дій, зокрема зниження рівня виробництва, підвищення цін на ресурси та послуги, складнощі з поставками, зниження попиту на продукцію підприємств можуть призвести до серйозних труднощів у фінансовій сфері підприємств та загрожувати їхньому існуванню. Вагомий внесок у розвиток теорії, методології й організації аналізу зробили вітчизняні вчені: Князевич А. О., Олешко А. А., Шаповалова А. П., Кононенко Г. І., Короленко О. Б., Сойма С. Ю. Козій Н. С., Савків У. С., Мельник Т. Ю. та інші науковці у сферах фінансового аналізу та антикризового менеджменту.

У 2022 році Україна стикнулася з безпрецедентним падінням економіки на 30,4%, а споживча інфляція досягла 26,6%, що призвело до значного зростання цін на товари і послуги. Зростання курсу долара та євро до гривні також суттєво вплинули на роботу бізнесу в Україні

Крім того, з початку повномасштабної війни бізнес втратив можливість вести зовнішньоекономічну діяльність, оскільки кордони з РФ та Білоруссю були закриті, а робота вітчизняних морських портів була паралізована. Можливості західного кордону також були значно обмежені. В той же час, з України за кордон виїхало 8 млн осіб, щоб рятуватись від бойових дій, а в середині країни понад 5 млн. людей стали внутрішніми переселенцями.

Воєнний рік суттєво позначився на роботі бізнесу, зокрема й на фінансових результатах. Як повідомляє Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА), за підсумками року, більшість компаній повідомляють про падіння їхніх доходів у доларах США: у 29% відбулось падіння до 20%, у 54% – падіння на 21% і більше. Тільки 6% опитаних повідомили про відсутність змін, і ще 11% можуть похвалитися зростанням доходів у такий складний рік [1].

Серед можливих заходів, які підприємства можуть вживати для забезпечення фінансової стабільності, можна виділити такі: раціоналізація виробництва та зниження витрат, розробка плану реорганізації підприємства, розширення асортименту продукції, залучення інвестицій, залучення зовнішніх джерел фінансування, вивчення та застосування нових технологій та інше.

Розробка плану реорганізації підприємства. Підприємства можуть змінити стратегію, перенаправити ресурси на більш прибуткові напрямки, зменшити витрати на неефективні проекти та виробництва. Реорганізація може допомогти зменшити витрати та збільшити ефективність діяльності.

Цей процес дозволяє підприємству переглянути свої внутрішні процеси, зміцнити свої прибуткові напрямки, збільшити ефективність виробництва та зменшити витрати. Крім того, реорганізація може допомогти підприємству знайти нові ринки збуту та розвинутися в нових напрямках, що може забезпечити його успішне функціонування навіть в умовах війни.

Залучення додаткових джерел фінансування під час війни є дуже важливим завданням для підприємств. Основна причина полягає в тому, що війна може суттєво знизити попит на продукцію підприємства, збільшити витрати на забезпечення безпеки працівників та інфраструктури, підвищити ризики для бізнесу.

Залучення додаткових джерел фінансування може допомогти підприємствам зберегти фінансову стабільність та забезпечити можливості для розвитку в умовах війни. Наприклад, підприємство може залучити додаткові кредитні ресурси від банків або інших фінансових установ, видати корпоративні облігації, залучити інвестиції від приватних інвесторів, взяти участь в державних програмах підтримки бізнесу, отримати дотації або субсидії.

Раціоналізація виробництва та зниження витрат є важливими завданнями для підприємств під час війни, оскільки забезпечення фінансової стабільності є ключовим фактором для здатності продовжувати діяльність в умовах воєнного конфлікту.

Війна може призвести до значного збільшення витрат на матеріали, транспорт, енергію та інші ресурси. Раціоналізація виробництва може допомогти зменшити витрати на ці ресурси, оптимізувати процес виробництва, підвищити продуктивність та якість продукції.

Крім того, раціоналізація виробництва та зниження витрат можуть допомогти підприємствам підтримувати ціни на свою продукцію на прийнятному рівні, що може бути особливо важливим в умовах зменшення попиту на товари та послуги під час війни.

Війна ставить підприємства перед складними фінансовими та економічними викликами. Реорганізація, залучення додаткових джерел

фінансування та раціоналізація виробництва допоможуть зберегти фінансову стабільність та забезпечити розвиток підприємств в умовах війни. Основною метою є збільшення обсягів виробництва та збуту продукції, збереження робочих місць та конкурентоспроможності на ринку.

В цьому аспекті бізнесу дуже важлива підтримка уряду, одним із кроків допомоги від держави стала урядова програма релокації підприємств з регіонів, що постраждали від бойових дій у більш безпечні, переважно західні області України [2]. Не менш важливими є грантування бізнесу, підтримка роботодавців за працевлаштованих з числа внутрішньо переміщених осіб, податкові канікули для ФОПів першої та другої групи, кредитування на пільгових умовах за програмою “Доступні кредити 5-7-9%”.

Не менш важливим для бізнесу є страхування інвестицій від воєнних ризиків. В Україні вже з’явилися пропозиції щодо програм страхування інвестицій для іноземних інвесторів, але і український бізнес потребує механізм страхування інвестицій, це могло б дозволити українським компаніям зменшити ризики та отримати додаткові джерела фінансування.

Також, необхідно продовжувати працювати з чергами на кордонах з західними країнами. Після повномасштабного вторгнення росії в Україну потік вантажних транспортних засобів на українських західних кордонах значно збільшився, через закриття повітряного простору і морських шляхів. Величезні затримки на кордонах безпосередньо впливають на роботу перевізників та, загалом, на український бізнес і всю країну, адже пропускна здатність кордону і його можливість обслуговувати експортно-імпорتنі операції надзвичайно важлива для розвитку національної економіки. Вже запущений проект з електронними чергами “eЧерга” дозволяє перевізникам полегшити перебування на кордоні, але не вирішує проблему. Держава має працювати над збільшенням кількості пропусків на західних кордонах, зменшенням бюрократичних процедур та автоматизацією процесу перетину кордону, що сильно полегшить роботу бізнесу з експортно-імпортними операціями.

Перемогти у війні буде важко без дієздатного українського бізнесу – і втриматись на ринку, продовжити розвиток, зберегти фінансову стабільність – це мета не лише самих підприємців, але й держави. Тож, спільні зусилля і заходи направлені на підтримку вітчизняних підприємств, реорганізацію бізнесу, пільгове кредитування, покращення логістики тощо дадуть позитивний ефект уже в найближчі роки.

Список використаних джерел:

1. Дослідження Європейської Бізнес Асоціації. Бізнес в умовах війни. URL: <https://eba.com.ua/u-83-kompanij-eva-vidbulosya-padinnya-biznesu-u-2022-rotsi>.

2. Програма релокації підприємств. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>.
3. Слободян І. С. Вплив війни на фінансові результати діяльності підприємств. *Економічний часопис-XXI*. 2017. № 11–12. С. 64–68.
4. Білаш І. В. Особливості фінансування підприємств під час війни. *Економічний часопис-XXI*. 2022. № 1. С. 42–46.
5. Гринько А. Додаткові джерела фінансування для підприємств в умовах війни. *Фінанси України*. 2022. № 3. С. 20–25.
6. Діденко О. Вплив війни на виробництво та можливості раціоналізації в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2022. № 2. С. 12–16.